

Kahána Mózes halálára

Régi munkatársát veszítette el a *Korunk* a hetvenhét éves korában Budapesten elhunyt Kahána Mózes személyében. Földink volt: Gyergyóbékáson született. Mozgalmi és írói útját a térképen is követhetjük, de még inkább az elmúlt fél évszázad történelmének, a nemzetközi munkásmozgalom történetének útvonalain: Budapest (ahol fegyvert fogott a Tanácsköztársaság védelmében), Bécs (ahol a kommün emigránsainak keserű kenyerét ette), Doftana (ahonnan a Forradalmi Írók Nemzetközi Szövetsége kezdeményezte tiltakozás szabadítja ki), Párizs, Berlin, Moszkva.

Kahána Mózes az avantgarde jegyében kezdte pályafutását a húszas években, első versei a Kassák szerkesztette *Mában* jelennek meg. Expresszionista hangvételű verskötetek után tér át a prózára, annak a mozgalmi irodalomnak a szelvében, amely szükségképpen vezette a *Korunkhoz*, Gaál Gáborhoz. Elbeszélései és regényei mellett 1937—1940 között bontakozott ki románul és magyarul a párt irányította hazai sajtóban álnéven folytatott közírói munkássága. Pártos publicisztikáját a korszak kommunista tollforgatóinak hivatástudatával gyakorolta, és sem ő, sem olvasói nem sorolták szépirodalmi munkásságánál alacsonyabb rangba.

Kevesen tudják ma már, hogy Kahána Mózes volt a *Korunk*beli Köves Miklós, s ugyanezen a néven adta ki legjelentékenyebb regényét, a *Hat nap és a hetediket* is. Az álnév akkortájt nem pusztá travesztia volt, hanem egy politikailag elkötelezett írócsoporthoz szükség diktálta létformája Európa-szerte. De mást is jelentett, többet, mint kényszerű rejtőzködést az ellenségeit felismerni képes és megsemmisíteni kész hatalom elől: az egyén, az Én visszavonulását a Mi fedezékébe, feloldódását a közösség ügyében, amelyet álnéven vagy névtelenül is minden leírt sor szolgálni volt hivatott.

Kahána Mózes jellegzetes képviselője volt annak a mozgalmi elkötelezettségű irodalomnak, amely nem az olvasó esztétikai gyönyörűségét kereste, hanem a társadalmi-történelmi célirányosság szolgálatát tekintette feladatának; olyan értékrendszert állított fel, amelynek nem az esztétikum, hanem az etikum — az osztályerkölcs — volt központi kategóriája. Ars poeticája ars politica volt, nem az utókornak írt, hanem az utókorért. Kahána Mózes számára az írás a harc egyik eszközévé vált, a harc pedig az élet egyetlen lehetséges módszere volt. A világ megváltoztatásáért élt, küzdött, írt, és közben ő maga is változott: szabadsága a szükségyszerűségek elfogadásának egymásutánjaiból alakult fegyveremmé. Ezt a fegyelmet — az írástudó, a harcos önuralmát, gyakran önelgyőzését — a mai olvasó csak az irodalomból nem értheti meg. Aki Kahána Mózes pályája derekán írott munkáiban hiába keresi Kassák munkatársát, a *Ma* költőjét, azt ugyancsak a történelem tanúságaihoz kell utalnunk.

A húszas években megjelent *Túl a politikán* című expresszionista verskötet szerzője úgy marad meg a köztudatban, hogy túl az irodalmon volt író, mert úgy érezte — íróként érezte úgy —, van valami az irodalomban, a betű erejében, ami fontosabb, mint az irodalom. Ezért az alkotói aszkézisért megilleti az a tisztelet, amelyet csak az önmegtágadás, az áldozat életreszóló gesztusával lehet kiérdemelni.

KORUNK

Gáldi László

Nekrológja lakonikus tömörséggel sorolja fel tisztségeit, illetve munkaterületeit: a nyelvtudományok doktora volt, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, címzetes egyetemi tanár, a szótárírás, a romanisztika, a stilisztika és a verstan nemzetközileg elismert művelője. És még így is kimaradt a felsorolásból a műfordító Gáldi László.

Eppen sokoldalú tevékenysége miatt nem ismertük eléggé életében? Pedig nem szertefutó, csupán szerteágazó, de egy töről sarjadó tudományos és művészi tevékenységet folytatott, munkásságának egyik oldala nem elfődte, hanem felerősítette a többi. Inkább a nyelvtudomány művelőinek viszonylagos elszigeteltsége